

УДК 658

Мар'ян Паламар, Галина Нагорняк

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя

РОЛЬ ІННОВАЦІЙ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ЗРОСТАННЯ ВІТЧИЗНЯНИХ БУДІВЕЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Maryan Palamar, Halyna Nahorniak

THE ROLE OF INNOVATION IN SOFTWARE GROWTH OF NATIONAL CONSTRUCTION ENTERPRISES

Будівельна галузь у даний час переживає не найкращі часи. До світової фінансової кризи, що впливає на функціонування не тільки будівельної, але й інших галузей, додалися ще й проблеми державного організаційного характеру. Заходи державного “дерегулювання” виводять з ринку будівельних послуг не лише малі компанії та підприємства, а також і вузькоспеціалізовані виробництва. Зниження обсягів виробництва будівельних матеріалів призводить до зупинки та консервації підприємств. Фахівці, зайняті на виробництві, втрачають роботу та кваліфікацію. Основним завданням сьогоdnішнього періоду є збереження виробничих потужностей і підготовка до модернізації та впровадження інновацій. Найконсервативнішою із галузей народного господарства, без сумніву, можна назвати будівництво. Нові технології, впроваджені в світі за останній час, можна порахувати на пальцях. Більш пильний розгляд технологічних процесів дає зрозуміти, що більше третини цих технологій змогла створити ще будівельна наука СРСР у 70-80 рр. Найбільш затребуваними повинні стати технології та будівельні матеріали, пов'язані з енергозбереженням, використанням вторинної сировини та техногенних відходів. На жаль, результати науково-технічної діяльності в основній своїй масі не є комерційним продуктом, готовим для виробництва та ефективною реалізації.

Для будь-якого інноваційного матеріалу потрібно створювати новий ринок, і це найважливіше завдання і для розробників матеріалу, і для будівельної галузі нашої України загалом. Сьогодні у суспільстві відсутнє соціальне замовлення на інноваційний прорив у житловому будівництві або виробництві будівельних матеріалів. Ніякої мотивації до такого прориву немає, оскільки будинки з традиційними технологіями та матеріалами і так успішно продаються. Немає необхідних економічних стимулів, що заохочують впровадження енергоефективних матеріалів і технологій (податкових пільг, грантів, субсидій тощо). Сполучною ланкою між великими забудовниками та промисловістю будівельних матеріалів повинні бути провіденди. Інноваційні розроблення, як результати науково-технічної діяльності, в основній своїй кількості, не є комерційним продуктом, готовим для виробництва й ефективною реалізації. Щоб їх використання стало поширеним, потрібні проектні рішення, в які закладена інновація. На жаль, проєктувальники, вирішуючи проблему використання у типових проєктах нових матеріалів, не ризикують застосовувати їх без достатнього нормативно-технічного забезпечення. Проєктувальники чекають, коли інноваційний продукт стане масовим і буде узаконений нормативами. Сьогодні основним критерієм оцінювання будматеріалів або технологій стає їх відповідність вимогам технічних регламентів, а до їх прийняття – інших чинних нормативних документів. Нові матеріали, конструкції, деталі, технології, так само як і методи будівництва, вимагають перегляду норм і правил, але на це необхідні час та кошти.

Постає запитання, яким чином залучити до цього процесу малий бізнес, який, в

основному, є власником підприємств будівельної індустрії. Бізнесмен не почне підготовку серійного виробництва нової продукції, поки не отримає стабільне замовлення на неї або іншу гарантію на збут, тому що забудовників цікавить не технологія як така, а продукція, яка може бути виготовлена за цією технологією, і її переваги, що дозволяють їй успішно конкурувати з аналогічною. Інша, не менш важлива проблема – це недостатній рівень кваліфікації фахівців інноваційного менеджменту більшості підприємств даної галузі. У даний час будівельна галузь по ряду причин несприятлива для впровадження новітніх технологій. Головні причини полягають у відсутності спеціалізованої інноваційної інфраструктури, інвестиційних фондів. Необхідна національна інноваційна система за участю держави та приватного капіталу. Нові розроблення є успішними, якщо їх створення починається з вивчення та формування ринкового попиту на нову продукцію.

Дуже важливим є процес створення законодавчих ініціатив, що знімають бар'єри, які перешкоджають впровадженню інновацій. Маючи джерела фінансування пріоритетних напрямків розвитку будівельних технологій та матеріалів можна залучати наукові лабораторії для проведення необхідних досліджень, розміщувати замовлення на дослідні зразки нової продукції на діючих підприємствах будівельної індустрії. Основні труднощі у реалізації інноваційного потенціалу пов'язані як з обмеженістю бюджетного та позабюджетного фінансування (у т.ч. позикових і залучених коштів), так і з браком власних коштів на підприємстві, оскільки спад виробництва та постійний дефіцит коштів на підприємстві не залишають ресурсів для інноваційної діяльності. У зв'язку з цим в останні роки в країні різко впала інноваційна активність промислових підприємств, на жаль, найближчим часом не прогнозується її істотного зростання в Україні. Однак дефіцит коштів є не єдиним фактором неактивності інноваційної діяльності. Особливої уваги та вдосконалення також вимагає інноваційна інфраструктура (страхування ризиків, венчурні фонди тощо), тобто все те, без чого не можна забезпечити зростання інноваційної активності.

Усі ці та багато інших проблем покликана вирішувати інноваційна політика держави, головним завданням якої є забезпечення збільшення валового внутрішнього продукту країни за рахунок освоєння виробництва нових видів продукції і технологій, а також розширення ринків збуту вітчизняних товарів. Вагоме значення поряд з великими підприємствами, консорціумами й об'єднаннями мають малі підприємства. У розвинених країнах вони забезпечують приблизно половину всіх нововведень. За даними Національного наукового фонду США, кількість нововведень на малих підприємствах на одиницю витрат, як правило, більша, ніж у середніх і великих підприємствах. Крім того, малі підприємства майже на третину випереджають великі по швидкості освоєння нововведень. Малі інноваційні підприємства – це вже не тільки об'єктивна реальність, а й важливий чинник державної інноваційної політики. Тому поряд з активізацією інноваційної діяльності у великих підприємствах виникла потреба створити умови для залучення до цього процесу суб'єктів малого підприємництва, у тому числі і за рахунок виділення малих підприємств з великих. Це дозволить залучити інновації не тільки у будівельну галузь, а й в інші галузі народного господарства. Крім того, з огляду на скорочення науково-дослідних організацій, уряд вважає за необхідне створення фонду майна інновацій для надання малим підприємствам, які займаються інноваційною діяльністю, за рахунок чого вивільняються виробничі площі й обладнання на пільгових умовах. Таким чином, інноваційна політика держави враховує можливості й інтереси всіх суб'єктів інноваційної діяльності, як великих, так і малих, що повинно сприяти перебудові та зростанню економіки України.